

FICIL
RAISE THE BAR!

Rīgā, 2024. gada 20. augustā
Nr. 40/2024

Finanšu ministrijai
pasts@fm.gov.lv

Par 16. augusta nodokļu scenāriju

Ārvalstu investoru padome Latvijā (turpmāk – FICIL) ir iepazinusies ar 16. augustā nosūtīto nodokļu pārskatīšanas scenāriju. FICIL augstu novērtē Finanšu ministrijas (turpmāk – FM) ieguldīto darbu, gatavojot analītiskos pārskatus par nodokļiem un organizējot tikšanās ar partneriem, lai apkopotu viedokļus. **Diemžēl kopumā uzskatām, ka piedāvātais scenārijs pilnvērtīgi neizpilda vairākus dokumentā definētos mērķus.**

FICIL ieskatā nodokļu scenārijos ir iekļauti vairāki pozitīvi elementi. Stingri atbalstām IIN attaisnoto izdevumu par iemaksām privātajos pensiju fondos un apdrošināšanas prēmiju limita palielināšanu, IIN atvieglojuma paplašināšanu koplīgumiem (mobilitātei) un no IIN atbrīvojamās summas paaugstināšanu gan par dāvanām darbiniekiem, gan arī par darba devēju izmaksājamiem bērnu un bērna piedzimšanas pabalstiem. Uz vairākām no šīm lietām FICIL ir vērsis uzmanību jau ilgstoši un uzskata, ka šādas izmaiņas motivētu darba devējus vēl vairāk ieguldīt darbinieku labklājībā un mobilitātē.

Neskatoties uz to, ka pozitīvi vērtējam iniciatīvu ieviest fiksētu neapliekamo minimumu no 2026. gada, kas ir viens no FICIL ieteikumiem nodokļu politikas vienkāršošanai un administratīvā sloga mazināšanai, neredzam ļoti gaidītās izmaiņas solidaritātes nodoklī. **FICIL jau iepriekš ir ieteikusi atcelt solidaritātes nodokli, jo tas būtiski sarežģī nodokļu sistēmu.** Turklāt solidaritātes nodokļa saglabāšana ar jaunajām IIN likmēm nozīmē, ka augstāko algu saņēmējiem (4. likme) no 2026. gada būs neproporcionāli augsts nodokļu slogs, sasniedzot gandrīz 40%.

No vienas puses, piedāvājums piemērot 10% likmi izmaksājām dividendēm ir saprotams, jo tas varētu novērst dažus no acīmredzamiem nodokļu izvairīšanās paņēmieniem. Tomēr, no otras puses, saglabājas jautājums, vai šo nelikumīgo pieeju izskaušana ar VID kontroles līdzekļiem nebūtu pamatotāka nekā papildu nodokļa sloga uzlikšana visiem (arī godīgiem) nodokļu maksātājiem. Kopumā dividenžu divkārša aplikšana ar nodokli (UIN un IIN) padarītu Latvijas nodokļu sistēmu nepievilcīgu gan vietējiem, gan ārvalstu investoriem.

FICIL arī rada bažas VSAOI sloga samazināšana darba devējiem uz valsts fondēto pensiju rēķina. Lai arī sloga samazināšana darba devējiem ir atbalstāma, pensiju iemaksu samazināšana kopsakarā ar augstākiem nodokļiem lielo algu saņēmējiem varētu veicināt ēnu ekonomikas pieaugumu, mazinot motivāciju maksāt nodokļus (potenciāli mazāka pensija nākotnē, bet nodokļu slogs pieaug). Tas varētu arī motivēt šos cilvēkus aktīvāk izvērtēt citus nodokļu režīmus un, iespējams, maksāt nodokļus ārpus Latvijas, jo augstāko algu saņēmēji parasti ir arī spējīgi operatīvāk mainīt savu nodokļu rezidences valsti.

Mērķu sasniegšana

1. Darbaspēka izmaksu konkurētspējas nodrošināšana Baltijā

Saskaņā ar FM sagatavoto tabulu, Latvija praktiski nesasniedz labāko darbaspēka izmaksu konkurētspējas pozīciju Baltijā. Sākot ar 2026. gadu, šāda pozīcija būs algām līdz 1500 eiro (bruto mēnesī), kas attiecas uz salīdzinoši zemu kvalificētu darbu (nedaudz zem vidējās algas valstī). Savukārt algu kategorijām no 1600 līdz 4000 eiro Latvija būs 2. vietā aiz Igaunijas. Attiecībā uz augsti kvalificētu darbu mēs būsim visneizdevīgākajā pozīcijā, tāpat kā iepriekš. FICIL ieskatā šīs izmaiņas neveicina konkurētspēju Baltijas līmenī un attur augsti kvalificēta darbaspēka piesaisti. **Piedāvātie scenāriji liecina, ka investīciju piesaistē Latvija nākotnē vēlas konkurēt ar zemām darbaspēka izmaksām, nevis ar augstu pievienoto vērtību jomās, kur algas parasti ir būtiski augstākas.** Šāda pieeja sūta signālu ārvalstu investoriem, kuru darbiniekiem ir būtiski augstākas algas, apsvērt citas investīciju vietas. Tāpat piedāvāto scenāriju pieeja ir pretrunā ar investīciju piesaistes un eksporta veicināšanas politiku, potenciāli apgrūtinot investīciju piesaisti prioritārajās jomās.

Pie šādas politikas augstā līmeņa specialisti ir nostādīti krietni sliktāka situācijā nekā autoratlīdzības vai citu ienākumu veidu saņēmēji, kas var sekmēt talantu aizplūšanu.

2. Darbaspēka nodokļu sistēmas vienkāršošana

Darbaspēka nodokļu vienkāršošana notiks galvenokārt diferencētā neapliekamā minimuma atcelšanas dēļ no 2026. gada, nosakot fiksētu neapliekamo minimumu. Tomēr tas ir vienīgais vienkāršojums, jo tiek ieviestas dažādas likmes un pāreja uz fiksētu neapliekamo minimumu notiek pakāpeniski, kas sarežģī nodokļu aprēķinu līdz pat 2026. gadam. Tāpat saglabājas iepriekš pieminētais solidaritātes nodoklis, kas apgrūtina nodokļu administrēšanu.

3. Nodarbināto skaita palielināšana (mērķa grupās)

FICIL ieskatā gandrīz neviens no pasākumiem neveicinās nodarbinātību mērķa grupās, kas iepriekš tika identificētas kā ilgstoši bezdarbnieki, cilvēki ar zemām digitālajām prasmēm (un citām prasmēm) un cilvēki pirmspensijas vecumā. Minimāls darba devēju izmaksu samazinājums nekompensē ieguldījumus, kurus darba devējiem būs jāveic, lai celtu darbinieku prasmju līmeni. Tāpat iztrūkst darbnepēju lapu pārskatīšanas, jo ir skaidrs, ka esošais režīms neveicina ne nodarbināto skaita palielināšanos, ne arī motivē valsti ieguldīt vairāk veselības sistēmas uzlabošanā.

4. Darbaspēka pieejamības palielināšana caur mobilitātes veicināšanu

Noteiktā limita palielināšana mobilitātes izdevumiem var nedaudz uzlabot darba devēju iespējas piesaistīt darbaspēku no reģioniem. Tomēr FICIL uzskata, ka tam būs maznozīmīga ietekme uz darbaspēka aizplūšanu no reģioniem ar lielāku bezdarbu uz ārvalstīm. Akcīzes nodokļa un UVTN likmju paaugstināšana var netieši "apspiest" ieguvumus no limita palielināšanas.

5. Neto ienākumu palielināšana (nevienlīdzības mazināšana)

FICIL piekrīt, ka ieviestās izmaiņas palielinās neto ienākumus tiem, kuru darba algas ir līdz 3000 eiro, nodrošinot nedaudz lielākus ienākumus pēc nodokļu nomaksas nekā 2024. gadā.

FICIL aicina:

- **Izvērtēt un noteikt konkrētus pasākumus valsts pārvaldes izmaksu mazināšanai un efektīvizēšanai.** No konkurētspējas viedokļa nodokļu sloga celšana būtu jāapsver kā pēdējais mehānisms pozitīvas fiskālās ietekmes nodrošināšanai.
- **Nodrošināt taisnīgumu visām nodokļu maksātāju grupām, veicinot vēlamo sociālekonomisko uzvedību.** Pašreizējais modelis, kas balstās uz IIN un tā kompensācijas mehānismiem, neproporcionāli ietekmē augstāk atalgotās grupas, nenodrošinot vienlīdzīgu slogu sadalījumu un veicinot uzvedību, kas atbalsta palikšanu ēnu ekonomikā, nevis uzrādot lielākus ienākumus un līdz ar to palielinot nodokļu slogu.

Ar cieņu

Tatjana Gužņajeva
FICIL izpilddirektore

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU
ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU